

Folkhälsomyndigheten

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

s.registrator@regeringskansliet.se

Kopia:

Finansdepartementet
Utrikesdepartementet

fi.registrator@regeringskansliet.se
ud.registrator@regeringskansliet.se

Handläggare
Cristina Mattsson Lundberg

Vårt ärendenummer
00083-2017

Ert ärendenummer
S2010/03655/FS
S2010/05325/FS
S2015/03346/FS
S2016/07779/RS (delvis)

Datum
2017-03-29

Sida
1 (8)

Folkhälsomyndighetens återrapportering att redovisa konkreta resultat från myndighetens verksamhet som bidragit till genomförandet av Agenda 2030

I regleringsbrevet för 2017 fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag att kortfattat redovisa konkreta resultat från myndighetens nationella och internationella verksamhet som har bidragit till genomförandet av Agenda 2030 samt hur myndigheten arbetar för att integrera de tre dimensionerna av hållbarhet (ekonomiska, sociala och miljömässiga) i sin verksamhet. Härmed översänds Folkhälsomyndighetens redovisning.

Sammanfattning

God hälsa och välbefinnande har en central roll för hållbar utveckling. Mål 3, att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar, är därför en förutsättning för att övriga mål i agendan uppfylls. Att omsätta de globala målen nationellt, regionalt och lokalt innebär också att ömsesidigt skapa synergier mellan den nationella folkhälsopolitiken för en god och jämlik hälsa och Agenda 2030.

Som nationell kunskapsmyndighet har Folkhälsomyndigheten ett brett ansvar för folkhälsofrågorna med ett flertal uppdrag som bidrar till genomförandet av Agenda 2030. Vi har i redovisningen valt att lyfta fram följande exempel från myndighetens verksamhet som bidrar till genomförandet av agendan:

- ett strukturerat och långsiktigt arbete för en hållbar antibiotikaanvändning,
- det hivpreventiva arbetet som bygger på ett brett SRHR-perspektiv som inneburit att Sverige som första land i världen uppnått UNAIDS så kallade 90-90-90-mål inom hivområdet,
- uppdraget att samordna och utveckla arbetet med att främja psykisk ohälsa och förebygga psykisk ohälsa samt
- vårt arbete att minska tobaksrökningen som utgör en av de viktigaste orsakerna till förekomsten av icke-smittsamma sjukdomar och som även bidrar till minskade hälsoskillnader.

Arbetet inom dessa områden involverar ett flertal av myndighetens verksamhetsgrenar.

Redovisningen omfattar även exempel på myndighetens strategiska arbete kring Agenda 2030, eftersom vi ser genomförandet av agendan som avgörande för hur de 17 målen och 169 delmålen för agendan kan uppfyllas i Sverige och globalt.

Ert ärendenummer

S2010/03655/FS
S2010/05325/FS
S2015/03346/FS
S2016/07779/RS (delvis)

Folkhälsomyndighetens strategiska arbete med Agenda 2030

Genom Agenda 2030 har hälsans roll för en hållbar utveckling manifesterats. I deklARATIONEN poängteras vikten av att fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande säkerställs. Förebyggande insatser för en god folkhälsa liksom tillgång till hälso- och sjukvård och stabila hälsosystem måste därmed ses som en integrerad del i agendans alla delar – och som en grundläggande förutsättning för en hållbar samhällsutveckling, såväl socialt som ekonomiskt och miljömässigt. En god hälsa är därför också avgörande för att samtliga mål i agendan ska kunna uppnås.

Av de 17 globala målen har flera direkt bäring på en god och jämlik hälsa. I likhet med det övergripande nationella folkhälsomålet att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor samt regeringens långsiktiga mål att sluta hälsoklyftorna inom en generation utgår agendan från en bred tvärsektoriell ansats. Ett strategiskt arbete för att omsätta de globala målen nationellt, regionalt och lokalt innebär därför att ömsesidigt skapa synergier mellan den nationella folkhälsopolitiken, arbetet med en god och jämlik hälsa och Agenda 2030.

Myndigheten bidrar i det strategiska arbetet av genomförandet av Agenda 2030 bland annat genom det forum för generaldirektörer som inrättats bland statliga myndigheter. Forumet visar på ett gemensamt ansvar för att på myndighetsnivå arbeta för att uppnå de globala målen, bland annat genom en gemensam avsiktsförklaring¹. Inom ramen för forumet förs en strategisk dialog för att möjliggöra ökad samstämmighet och utarbeta former för konkreta samarbeten. Generaldirektören ingår även i den av regeringen tillsatta referensgruppen inför FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling i juli 2017. Vi bidrar också till det arbete Agenda 2030-delegationen ansvarar för, exempelvis genom medverkan i de tvärsektoriella konsultationer som syftar till att sätta Agenda 2030 i en svensk kontext.

Jämlik hälsa som en grundläggande utgångspunkt i Agenda 2030 var ett tema vid det högnivåmöte om Hälsa 2020, WHO Europaregionens övergripande policyramverk för hälsa och välbefinnande, för de nordiska och baltiska länderna som myndigheten i samarbete med Socialdepartementet och WHO Europaregionen arrangerade 26–27 oktober 2016². Utmaningar och möjligheter för social hållbarhet i Sverige för att förverkliga Agenda 2030, är också temat för årets nationella konferens inom Mötesplats för social hållbarhet, i Umeå 14–15 juni 2017³, som Folkhälsomyndigheten och SKL gemensamt ansvarar för.

Arbetsätt och former för att integrera de tre dimensionerna av hållbarhet i verksamheten

Myndigheten har påbörjat ett arbete med hur Agenda 2030 kan integreras i den egna verksamheten och externt gentemot andra myndigheter och aktörer. Det folkhälsopolitiska ramverket liksom regeringens långsiktiga mål att sluta hälsoklyftorna inom en generation, är centrala utgångspunkter i detta arbete.

Ett verktyg i arbetet med agendan, dels internt men också externt gentemot andra aktörer, är Politik för global utveckling, PGU (Prop. 2002/03:122)⁴. Myndigheten har utifrån instruktionen en viktig roll att synliggöra arbetet med PGU. En samstämmig politik och en samordning

¹ <http://www.sida.se/globalassets/sida/sve/samarbetsparter/offentlig-sektor/avsiktsforklaring-svenska-myndigheter-i-samverkan-for-agenda-2030.pdf>

² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/internationellt-samarbete/who-samarbete/nordic-baltic-high-level-meeting-on-the-health-2020-vision/>

³ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/konferens-14-15-juni/>

⁴ <http://www.regeringen.se/49b734/contentassets/877bf84550a243cca631222e984d3d81/gemensamt-ansvar-sveriges-politik-for-global-utveckling>

Ert ärendenummer

S2010/03655/FS
S2010/05325/FS
S2015/03346/FS
S2016/07779/RS (delvis)

mellan olika nivåer, aktörer och politikområden är också överensstämmande med den tvärsektoriella ansats genom bestämningsfaktorer för hälsa som är grunden för den svenska folkhälsopolitiken.

Arbetet att följa upp målen är en central del i genomförandet och för att målen ska uppnås till år 2030. Folkhälsomyndigheten har ett speciellt ansvar för att följa upp utvecklingen av folkhälsan och dess bestämningsfaktorer. Myndigheten har påbörjat ett arbete att samordna uppföljningen inom folkhälsoområdet så att den relaterar till målsättningarna i agendan som också avspeglar agendans förhållningssätt. Vi bidrar även till SCB:s uppdrag att samordna statistik gällande Agenda 2030 och i vilken mån de globala målen och delmålen uppfylls i Sverige.

Mål 5 i agendan som handlar om att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt är en förutsättning för en hållbar och fredlig utveckling i Sverige och världen. Myndighetens arbete med jämställdhetsintegrering (JiM) har bland annat resulterat i en handlingsplan som berör styrprocesser, processer för myndighetsutövning, kunskapsframtagning och produktion. Jämställdhetsperspektivet beaktas även i myndighetens internationella arbete, bland annat i samarbetet med WHO. I enlighet med strategin för Sveriges arbete med WHO 2016–2019⁵ har myndigheten som ambition att där det är tillämpligt implementera strategins tre tvärgående perspektiv på hälsa: *rättighets-*, *jämställdhets-* och *jämlikhetsperspektivet*. Perspektiven överensstämmer även med flera mål i agendan.

Miljömålen i agendan har bäring på myndighetens arbete på flera plan. Enligt instruktionen har vi i uppdrag att bidra till regeringens miljömål och medverka till minskad negativ miljöpåverkan på människors hälsa. Myndigheten verkar även för att uppnå riksdagens miljö kvalitetsmål och generationsmålet, särskilt det som syftar till att människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas. Tillsammans med 16 andra myndigheter deltar vi i Miljömålsrådet, en plattform för fler åtgärder och ett intensifierat arbete på alla nivåer i samhället för att nå de svenska miljömålen. I det internationella arbetet bidrar myndigheten på olika sätt i pågående arbete och processer, bland annat uppdraget som nationell kontaktpunkt för området miljö och hälsa gentemot WHO.

Nedan följer konkreta exempel och resultat från myndighetens nationella och internationella verksamhet som bidrar till genomförandet av Agenda 2030, där vi också visar på hur vi arbetar sektorsövergripande på flera nivåer i samhället och samtidigt integrerar de tre dimensionerna av hållbarhet.

---

⁵ <http://www.regeringen.se/contentassets/66457497b8ee435182874f0a03ddca86/who-strategi-2016-grafisk-service-19-jan.pdf>

Ert ärendenummer

S2010/03655/FS

S2010/05325/FS

S2015/03346/FS

S2016/07779/RS (delvis)

Konkreta exempel från verksamheten

Ett långsiktigt och strukturerat arbete för en hållbar antibiotikaanvändning

- Folkhälsomyndigheten bedriver ett långsiktigt och strukturerat arbete mot antibiotikaresistens. Arbetet är karaktäriserat av samarbete på lokal, nationell och internationell nivå mellan många discipliner och inkluderar flertalet av myndighetens verksamhetsgrenar.
- Fungerande antibiotika minskar förekomsten av såväl smittsamma som icke-smittsamma sjukdomar (mål 3.3 och 3.4) och krävs för att kunna bedriva en fungerande hälso- och sjukvård för alla (mål 3.8). Antibiotikaresistens äventyrar de framstegen att minska mödradödligheten (mål 3.1) som framför allt gjorts i låg- och medelinkomstländer. Det internationella samarbetet bidrar till mål 3.b, 3.d och mål 17.
- Uppkomst och spridning av antibiotikaresistenta bakterier berör många sektorer i samhället och kräver därför en tvärssektoriell samverkan och övervakning som omfattar hälso- och sjukvård, folkhälsa, veterinärmedicin och djurhälsa, livsmedel och yttre miljö. Sammantaget bidrar ett sådant arbete till bland annat mål 6 och 12 men bidrar även till mål 10.

Folkhälsomyndighetens långsiktiga och strukturerade arbete mot antibiotikaresistens är karaktäriserat av samarbete på lokal, nationell och internationell nivå mellan många discipliner. Myndigheten har utvecklat en tvärssektoriell samverkan där myndigheter som verkar inom folkhälsa, djurhälsa, livsmedel och miljö ingår. Som ett exempel kan nämnas kampanjen ”Skydda antibiotikan” som genomfördes på bland annat Facebook av Folkhälsomyndigheten i samverkan med andra myndigheter och som fick stor uppmärksamhet.

Myndigheten följer och sammanställer data och kunskap samt förmedlar kunskap om antibiotika, antibiotikaresistens, vårdhygien, vårdrelaterade infektioner som riktar sig både mot vårdens professioner men också brett till allmänheten. Vi bidrar till och tar initiativ till att förbättra register och system för att automatiskt generera data som t.ex. diagnoskopplade data inom öppenvård och slutenvård.

Ett exempel på myndighetens laborativa övervakning av olika bakteriella och virala smittämnen är s.k. helgenomsekvensering där även antibiotikaresistenta smittämnen kan identifieras. Med den nya metoden har myndigheten för första gången i Sverige funnit en viss bakterie som är resistent mot det sista behandlingsalternativet som finns att tillgå. Myndigheten har kontinuerlig bevakning av detta i de mikrobiologiska övervakningsprogrammen.

Antibiotikan är viktig för en rad olika smittsamma sjukdomar myndigheten ansvarar för att följa, däribland STI-sjukdomen gonorré som ökar i Sverige. Här arbetar myndigheten med insatser för att förhindra att individer blir smittade, t.ex. genom faktablad ”Råd och fakta om sexuellt överförda infektioner” som översatts till olika språk. Sjukdomen övervakas och myndigheten följer hur smittspridningen ser ut i antal fall och om det är nationell smitta eller smitta som skett utomlands.

Samarbete mellan världens länder krävs och är avgörande för att hantera och motverka den ökade resistensutvecklingen. Internationellt har Folkhälsomyndigheten varit drivande för att få till stånd det globala övervakningssystem mot antibiotikaresistens som nu finns på plats. Övervakningssystemet syftar till att på global nivå beskriva förekomst av antibiotikaresistens samt följa dess utveckling och trender. Detta är ett viktigt arbete eftersom vi i många delar av världen idag inte vet hur vanligt förekommande antibiotikaresistens är. Övervakningssystemet

Ert ärendenummer

S2010/03655/FS
S2010/05325/FS
S2015/03346/FS
S2016/07779/RS (delvis)

hjälper länderna att själva förstå sin egen situation och utifrån detta prioritera och följa insatser. I vår roll som WHO-samarbetscenter för antimikrobiell resistens kommer myndigheten att ansvara för uppföljning och utvärdering av implementeringen av systemet. Den första delrapporten är planerad att sammanställas under 2017 och en större utvärdering är planerad 2019 för att vägleda fortsatt utveckling av arbetet.

Det hivpreventiva arbetet som inneburit att Sverige som första land i världen uppnått ett av FN:s uppsatta mål för hiv

- Sverige har som första land uppnått UNAIDS, FN:s samlade program mot hiv/aids, så kallade 90-90-90-mål som ska följas upp av medlemsländerna. Målet innebär att minst 90 procent av dem som lever med hiv känner till sin hivstatus, att minst 90 procent av dem får effektiv medicinsk behandling och att minst 90 procent av dessa uppnår radikalt minskade virusnivåer.
- I arbetet att uppnå målet har myndighetens olika verksamhetsgrenar som mikrobiologiska analyser, insamling och analys av data, statsbidragshantering och övrig kunskapsproduktion, liksom det internationella arbetet och en bred samverkan nationellt, regionalt och lokalt varit viktiga delar.
- Arbetet bidrar främst till att minska förekomsten av smittsamma sjukdomar (mål 3.3). Det hivpreventiva arbetets utgångspunkt i ett brett rättighetsperspektiv har också inverkan på flera delmål inom mål 5 och mål 10. Internationella samarbeten bidrar till mål 17.

Myndighetens utgångspunkt i det hivpreventiva arbetet har sin grund i ett bredare SRHR-perspektiv där icke-diskriminering och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter ses som en viktig förutsättning för framgång i hivpreventionen. En viktig grund för myndighetens arbete har varit den nationella strategin mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar från 2005. Fokus har inte enbart legat på kunskapsunderlag om själva sjukdomen och smittspridningen, utan även på okunskap och fördomar som är hinder för ett effektivt hivpreventivt arbete. Stigma och diskriminering mot utsatta grupper som hbtq-personer, män som har sex med män, personer som injicerar droger och personer som lever med hiv måste upphöra. Ett exempel på myndighetens insatser är informationsinsatsen "Hiv Idag". Syftet med insatsen är att bidra till att normalisera hiv och sprida kunskapen om att det finns effektiv behandling och att det därför är bra att känna till sin hivstatus. År 2016 vann webbplatsen "Hiv idag.se" det så kallade publishingpriset för bästa offentliga sektor-sajt.

På EU-nivå har vi medverkat i det EU-finansierade samarbetet Quality Action⁶ som syftade till att förbättra kvaliteten i det hivpreventiva arbetet i Europa. I projektet har vi tagit fram olika verktyg som gör det lättare att planera, genomföra och följa upp projekt med hög kvalitet inom hivprevention och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, ett arbete som också implementerats på nationell nivå.

Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att fördela medel till ideella organisationer för insatser mot hivinfektion. En uppföljning av statsbidraget har visat att medlen har effekter på det preventiva arbetet i landet, framför allt genom att det skapar förutsättningar för samordning, samverkan och systematik. I uppföljningen av hivstrategins delmål noterades även en minskning med ungefär en tredjedel av nya rapporterade fall av hiv 2015 jämfört med 2007, en ökning av antalet

⁶ <http://www.qualityaction.eu/>

Ert ärendenummer

S2010/03655/FS
S2010/05325/FS
S2015/03346/FS
S2016/07779/RS (delvis)

nyanlända som genomgår hälsoundersökning där hivtest erbjuds samt förbättrad kunskap och attityder i relation till hiv i samhället i stort.

Främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa i befolkningen för en hållbar samhällsutveckling

- Folkhälsomyndigheten har ett särskilt uppdrag att bygga upp, utveckla och samordna det nationella arbetet som syftar till att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa i hela befolkningen. Myndigheten har också i uppdrag att samordna arbetet med suicidprevention på nationell nivå.
- Enligt WHO är psykisk ohälsa, framför allt depressioner och ångestsjukdomar, ett av de snabbast växande hoten mot folkhälsan i världen. Främjandet av psykisk hälsa och välbefinnande är en del av mål 3.4 och bidrar också till delar av mål 10.

Psykisk ohälsa är ett växande problem även i Sverige. Under den senaste tioårsperioden har andelen personer med nedsatt psykiskt välbefinnande ökat i de flesta åldersgrupper samt bland personer utan eftergymnasiell utbildning. Folkhälsomyndigheten har ett särskilt uppdrag att bygga upp, utveckla och samordna det nationella arbetet som syftar till att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa i hela befolkningen. Vi ansvarar även för uppföljning och analys av utvecklingen inom området samt att ta fram och sprida olika kunskapsstöd. Barn och unga är en särskilt viktig målgrupp för det förebyggande och främjande arbetet. Barn- och ungdomsperspektivet är centralt i arbetet för en hållbar utveckling, något som även lyfts i första delrapporten från Agenda 2030-delegationen⁷.

Under de senaste 15 åren har antalet suicid minskat med ca 20 procent i Sverige. Den positiva trenden gäller däremot inte ungdomar och unga vuxna, där antalet suicid legat på samma nivå under en längre tid. I Folkhälsomyndighetens uppdrag att samordna arbetet med suicidprevention på nationell nivå ingår att utveckla samverkan mellan aktörer på nationell nivå, utveckla uppföljningen och stärka kunskapsuppbyggnaden inom området. Vi arbetar med att ta fram fördjupad kunskap kring olika typer av insatser för att förebygga suicid och har exempelvis gett ut stödmaterial om hur kommuner kan utreda självmord bland unga. Materialet har tagits fram i samarbete med Socialstyrelsen och består av en vägledning och en film som syftar till att stödja arbetet med att följa upp suicid bland barn och unga genom händelseanalyser. Stödmaterialiet vänder sig i första hand till chefer och beslutsfattare inom kommunala verksamheter.

Myndigheten har även genomfört en kartläggning som visar att sju av tio landsting och närmare en fjärdedel av kommuner och stadsdelar har ett befolkningsinriktat arbete med uttalat mål att minska självmordstalen. Kartläggningen används i det samordnande arbetet för att följa utvecklingen av arbetet med suicidprevention på olika samhällsnivåer. Som ett led i det kunskapsstödjande arbetet har även webbplatsen "suicidprevention.se" tagits fram, där alla som arbetar med att förebygga suicid kan hitta samlad information och material. Där samlar vi kunskap och statistik om suicid och suicidprevention, samt information om vårt arbete med nationell samordning.

⁷ <http://agenda2030delegationen.se/wp-content/uploads/2017/01/Delredovisning-Agenda-2030-delegationen-utan-bilagor.pdf>

Ert ärendenummer

S2010/03655/FS
S2010/05325/FS
S2015/03346/FS
S2016/07779/RS (delvis)

Minskad tobaksrökning minskar förekomsten av icke-smittsamma sjukdomar och bidrar till minskade hälsoskillnader

- Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att samordna det nationella arbetet och ansvara för den samordnade uppföljningen inom tobaksområdet. Myndigheten är också aktiv i genomförandet av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll och har ansvarat för betydande delar av genomförandet av EU:s tobaksproduktsdirektiv.
- Ett minskat tobaksbruk är centralt för att minska förekomsten av ett flertal icke-smittsamma sjukdomar och är därför en förutsättning för att nå mål 3.4. Eftersom tobaksrökning förekommer mer i grupper med låg utbildning bidrar minskat tobaksbruk också till mål 10. Det normerande arbetet bidrar mer allmänt till mål 16 och mer specifikt till mål 3.3.

Tobaksrökning är en av de främsta förebyggbara riskfaktorerna för sjukdom och för tidig död. Ett minskat tobaksbruk är centralt för att minska förekomsten av ett flertal icke smittsamma sjukdomar, som olika cancersjukdomar, hjärt-kärlsjukdom, diabetes och kronisk obstruktiv lungsjukdom (KOL). I Sverige har andelen som röker tobak dagligen minskat i den vuxna befolkningen. Andelen unga som röker är dock fortfarande hög, särskilt bland gymnasieelever. Trots den positiva utvecklingen i Sverige dör uppskattningsvis 12 000 personer per år till följd av rökning och 100 000 per år uppskattas insjukna i rökrelaterade sjukdomar. Tobaksbruket bidrar även till hälsoskillnader eftersom vissa grupper i samhället röker i högre grad än andra.

Införlivandet av tobaksproduktdirektivet innebär ett stärkande av genomförandet av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll inom EU och därmed också i Sverige. Folkhälsomyndigheten har en aktiv roll i detta arbete och har ansvarat för en betydande del av genomförandet av tobaksproduktdirektivet 2014/40/EU i form av normering genom föreskrifter. Myndigheten har även väglett tillverkare och importörer om det nya regelverket i syfte att uppnå regelefterlevnad. Viss vägledning av kommuner och länsstyrelser har skett. Genom uppdragen som rör normering, tillsyn och tillsynsvägledning inom området för tobaksregleringen, bidrar myndigheten till att begränsa tillgängligheten till tobaksvaror.

Vidare har Folkhälsomyndigheten inom ramen för regeringens ANDT-strategi till uppgift att verka för den nationella samordningen och ansvaret för den samordnade uppföljningen av alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet. Myndigheten svarar även för kunskapsuppbyggnad inom dessa områden. Ett annat viktigt område är fördelningen av statsbidrag till organisationer som arbetar tobaksförebyggande, samt till olika projekt som syftar till att utveckla och förbättra det ANDT-förebyggande arbetet i landet.

Vårt ärendenummer Sida
00083-2017 8 (8)

Ert ärendenummer
S2010/03655/FS
S2010/05325/FS
S2015/03346/FS
S2016/07779/RS (delvis)

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Carlson. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Anna Bessö, Anders Tegnell och Karin Tegmark Wisell samt enhetschefen Ingela Berghagen deltagit. Utredaren Cristina Mattsson Lundberg har varit föredragande.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut

Cristina Mattsson Lundberg